

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÌ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY III.

BARCELONA 31 DE OCTUBRE DE 1880

NÚM. 24.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 2⁵⁰ pessetas al any.—Número sol 25 cénts.
—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Texidó y Parera, y Felip.

TORNS DE CONFERENCIAS

- Dia 12 Novembre 1880. — Nocions de Arqueología, ocupanse de la «Armería.»—D. Eduart Tamaro.
— 19 id. id. — Fotografia aplicada á las excursions.—D. Heribert Mariezcurrena.
— 3 Desembre 1880 — Id. id.
— 10 id. id. — Historia de la Taquigrafía. — Pere Company Fages.

SESSIONS Y EXCURSIONS

Novembre de 1880

- Dia 7. — Visita al arxiu del Real Patrimoni.
— 18. — Sessió preparatoria de la excursió á Olesa de Bonasvalls.
— 20 y 21.—Excursió á Olesa de Bonasvalls.
— 26 — Quart aniversari de la fundació de la Societat. — Sessió pública dedicada al distingit excursionista D. Cárles de Gimbernát, colocantse son retrato en la galería de excursionistas célebres iniciada per l' Associació.
— 28 — Visita á la colecció de grabats de D. Jeroni Faraudo.

Desembre de 1880

- Dia 2. — Sessió preparatoria de la excursió á Martorell y al Castell de S. Jaume.
— 5. — Excursió á Martorell y al Castell de S. Jaume.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE OCTUBRE.

- D. Ramon Coll y Gorina.
 » Rafel de Luna y Rey.
 » Joseph María Comas y Pitxot.
 » Joaquim Gispert.
 » Salví Martí.
 » Pere Llansá.
 » Emili Sayé y Moya.
 » Miquel Bassas y Casanovas.
 » Joan Serra y Serra.
 » Albert Pujol.
 » Domingo Pujadas.
 » Joseph Lazzoli y Comas.
 » Andreu Guerra.
 » Joseph Oriol Armengol.
 » Ferrán Coll y Soler.

SOCIS DELEGATS.

- D. Joseph Parera, á Gelida,
 » Vicents Piera Tossetti, á Girona.
 » Louis Fromm, á Pforzheim (Alemanya).
 » Fritz Kunz, á id. (id.)
 » Louis Pirasset, á Genève (Suïssa).
 » Joaquim Garriga, á Banyolas.
 » Narcís Poudevida, á St. Hilari Sacalm.
 » Pio Rajna, á Milan.
 Exm. Sr. Comte Alexandre de Lubawsky, á Viazma (provincia
 de Smolenska, Russia.)

EXCURSIÓ PARTICULAR AL CANIGÓ

(PIRINEUS ORIENTALS) EN LOS DIAS 20 AL 27 D' AGOST 1880.

Los excursionistas que eran nostres consocis Srs. Cristies y Rodriguez d' Alcántara (Melcior) sortíren de Barcelona lo dia 20 á las 7 del matí per la via de Fransa detenintse á Gualba, ahont visitaren lo notable Salt. Lo dia següent se dirigiren á Figueras, ahont emprengueren lo camí de Fransa per lo Perthus, arribanthi á dos quarts de set de la tarde, continuant lo viatge envers Boulou ahont feren nit, admirant de pas lo accidentat del camí, la perspectiva del tort de Belle-garde y la vista del agegantat Canigó.

Lo dia 22 sortiren de Boulou, punt ahont embranquen las carreteras de Perpinyá á Catalunya y del primer de dits punts á Amelie-les-Bains, passant per Ceret y detenintse á Amelie y Arles, ahont visitaren sas duas esglesias d'arquitectura románica quals campanars sos verdaderas joyas del art. Desde aquesta població se dirigiren á Prats de Molló, passant sempre vora lo riu Tech y entre frondosos boscos de castanyers y lladoners, arribanthi á las 6 de la tarde. Pochs moments després de l'arribada y mentres los excursionistas sortian de visitar la esglesia d'estil románich, se desencadená una inesperada tempestat que los obligá á refugiarse en l'Hotel Maillard ahont s'hi hospedaren. L'endemá, per la inseguritat del temps, no sortiren de Prats fins á las 3 de la tarde, anant á fer nit á la Molina, casa la mes enlairada del Canigó per la vessant Sud, passant per la població rural de S. Salvador vorejant lo Perdigola. Aquest camí es lo mes deliciós que trobaren en sa ascensió al Canigó. Difícilment se'n troba un altre tant abundant en contrastos, puix que una vegetació espléndida y capritxosa de tant en tant está interrompuda per grandiosos rocams y per poétichs efectes d'aigua que en abundancia y soroll marejador animan aquest conjunt digne de ser visitat. Lo dia 24 á las 3 de la nit deixaban la Molina y pujaren fins al Plá de Guillem. Durant lo camí, lo crepúscul y la sortida del sol los sorprengueren, sense que la mes lleugera boyra servís de destorb als extensos panoramas que se'ls presentavan á la vista. A las 6 arribaren á dit plá. Desde aquest, l'espectacle es imponent; se veu la grandiosa cadena pirenáica de la Maladetta á la mar, per damunt la qual s'ovira lo Montserrat, Montseny y altres principals montanyas del costat de Catalunya y la fosca silueta dels Alpes al lluny per l'oposat. Eran las 7, y en vista de que l'espai s'anava cubrint d'espessas boyras desistíren de pujar al cim de la montanya, abandonant lo Plá de Guillem y dirigintse per la vessant Nort á Vernet. A las duas horas d'empendre la baixada totas las alturas de Canigó estaban cubertas per ditas boyras, las quals no deixaren la montanya en tot lo dia. Prop la una de la tarde arriváren los excursionistas á Castel, primer poble del Conflent baixant del Canigó y poch temps després á Vernet bonich punt de banys d'aigües sulfurosas en lo que s'hi está terminant un gran hospital ab tots los adelantos moderns.—Lo dia 25 sortíren de Vernet en direcció á Prades, passant

per Cornellá y Vilafranca, plassa fortificada, ab esglesia de notable portada románica, y bonichs finestrals gòtichs en casas particulars, per l' estil dels que tant abundan á Catalunya, arribant á mitja tarde á Prades que té en sa esglesia un campanar románich; essent l' interior del temple com casi be tots los que visitaren durant la excursió, restaurat modernament ab un gust del tot oposat al de la primitiva construcció. L' endemá sortiren de Prades envers Perpinyá ab lo ferro-carril, ahont se detingueren un dia pera visitar sa Catedral, Museus de Bellas arts y d' Historia natural, l' antich palau dels Reys d' Aragó y altrás cosas notables, retornant á Barcelona lo dia 27.

EXCURSIÓ PARTICULAR AL COSTABONA Y ALTRES LLOCHS NOTABLES DEL PIRINEU ORIENTAL.

La efectuaren en lo passat Agost nostres consocis D. C. A. Torras y D. E. Sunyol.

Sortíren de Camprodon á las 4 del matí y en lloch d' emprendre via directament cap al Costabona se dirigiren, seguint sempre la vorera esquerra del Ter, á Llanás.—20 minuts de Camprodon.—Posseheix la població una antiga esglesia de pur estil románich, notable especialment per sa portada, ábside y un frontal del altar major. Segueix lo camí per la drete del Ter y al costat de verts prats y espessas vernedas. A la esquerra en un aislat y espadat penyal s' alsa lo poble de La Roca.—25 minuts.—Sant Martí de Vilallonga. Esglesia també románica. Continua lo camí per la mateixa vorera del Ter; lo paisatge es sempre brillant y espléndit; se deixa á la esquerra lo camí que conduheix á Tragurá y Nuria per Coma de Vaca; mes tart se deixa també á la esquerra y á l' altre part del Ter lo pintoresch Santuari del Catllar.—1 hora 30 minuts.—S' atravessa 'l Ter y 's penetra en Set Casas, població rónega y d' aspecte original, encar que miserable. Al sortir de Set Casas torna á passarse á la vorera esquerra del Ter. De Set Casas pot ferse en 3 horas l' ascenció al Costabona, per lo coll de Pal. Se segueix per la Vall de Carlat en lo fons d' enlayradas carenas. A la esquerra en una aspre vessant destaca lo bosch d' abets de Cará, al fons s' ovira lo Grá de Fajol y á la esquerra y més al enfront la Coma d' Orri. A la drete s' alsa lo ferestech single de Xuriguera.

Lo camí va pujant y decantantse al N., la vegetació va desapareixent y comensa ja á trobarse la rosa dels Alps, lo Ter se llensa per entre rocas formant brumosas cascates.—1 hora 30 minuts.—Estret de Murens. Lo riu y lo camí passen justos per un estret congost format per abruptes montanyas. La de la esquerra es lo espetat Grá de Fajol que 's presenta gran é imponent. Lo lloch es aterrador, té una sublimitat que espanta. Passat lo estret se segueix per la coma de Murens. La vista no abarca més que extensas y amenassadoras singleras, estimbats barranchs, penyals y rocas de misterioras formas y lo Ter cayent remorós per entre las penyas, com obrintse pas violentament. Se divisa al enfront, Coma Armada y al fons lo Puig dels Lladres.—15 minuts.—Font del Sauch, aigua rica y fredíssima. Se deixa lo Ter y s' empren la pujada dels Hospitalets, en extrem fatigosa y penible y en direcció E. N. E.—15 minuts.—Plá dels Hospitalets; se vá ascendint sempre; lo cercle de montanyas se dilata, lo panorama s' engrandeix á cada pas, mes sempre imponent y ferestech, Plá gran de Murens. A la dreta s' obra al fons lo coll de Portella. Se segueix pujant sempre per cansat pedregam. Plá d' Umbriaga. Costejant sempre 's remonta per dessobre lo Puig dels Lladres y—1 hora—s' arriba á ULL DE TER—5 horas 30 minuts dasde Camprodon.—Eran las onze quan hi arribaren, haventse detingut en Set Casas y en la Font del Sauch.

Lo Ter naix entre unas rocas; sa aigua es puríssima, crestallina y forta y tan freda que sols se pot tenir per contats segons la má posada en son viver. Naix dessobre 'l Puig dels Lladres y al peu del Puig dels Bastiments, un dels més enlayrats de aquells Pirineus, rival del Puigmal y del Costabona, al qual potser excedeix en elevació. Deu son nom, segons veus del poble, á esser la primera punta del Pirineu que oviran los barcos ó bastiments desde alta mar. Lo paisatge que envolta á Ull de Ter hem dit já que es grandíós y selvatge. Li priva la vista, del S. al S. O., la inmensa y enlayrada massa del Grá de Fajol, que mostra sas tres enaspradas puntas; al O. s' obra lo coll de la Marrana que uneix lo Grá de Fajol ab lo Puig dels Bastiments que s' alsa al O. N. O.; al N. lo Clot de la Regalina; al N. E. la singlera de la Portella; al E. N. E. lo coll de la Portella de Mantet, al E. la serra del Plá de Can Margre; al S. E. Coma Armada y se dilata l' horison pel S. E. fins á ovirarse al lluny lo Montseny y las serras de Collsacabra.

En lo Grà de Fajol y á poca distancia d' Ull de Ter s' hi veyia una brillant congesta de neu.

Desde Ull de Ter pel coll de la Marrana se pot anar á Nuria. En sent dalt del Coll se segueix per Aiguots Podrits, en direcció N. O., veyentse lo naixement del Fresser. S' empren després la fatigosa pujada de Tira Pits y se segueix la carena per la frontera, veyent, á la dreta en lo fons d' un cercle de montanyas escampats los estanys de Carensá, á la esquerra y també als peus Coma de Vaca y més al lluny la vall del Fresser y al enfront los pichs del Gegant y de la Dona. Se segueix sempre la carena baixantse després per una rápida costa al Santuari Nuria. Per lo trajecte se necessitan unas 5 horas. Desde Ull de Ter, per Esquena d'Ase, lo coll del Gegant y gorja de Carensá, pot anarse en unas 6 horas á Montlluís.

A mitj dia deixáren Ull de Ter pera continuar la excursió.

Faldejant l' ample cercle de montanyas, atravessant los anomenats plans d' Umbriaga y de Murens y emprenent després una fatigosa pujada, se guanya lo coll de la Portella.—45 minuts.—Vista espléndida cap á la vessant francesa. S' entra en lo extens Plá de Can Magre, lo més gran del Pirineu, á la elevació d' uns 2000 metres, tenint prop de 2 horas de extensió en direcció E. á O. Forma lo límit de las duas nacions. Se segueix lo citat plá del qual se disfruta de la vista panorámica dels més enlayrats pichs dels Pirineus orientals, ovirantse entre ells y al E. la inmensa massa del Canigó; per un coll infranquejable se veu al fons la feréstega vall de Carlat, abans recorreguda. — 1 hora 15 minuts. — Se ovira en direcció al E. Prats de Molló y la vall del Tech. Se presenta al enfront lo Costabona. Se deixa la carena y per una rápida baixada s' arriba—15 minuts—á ULL DE TECH.

Torna á empendres la pujada, 15 minuts : coll de Pal.

Del coll de Pal pot anarse en 2 horas 30 minuts á Setcases y en 3 horas á Camprodon.

Del coll de Pal á Costabona la pujada es molt dreta y obliga á cada pas á descansar pera introduhir aire als pulmons. Pujant sens descansar pot guanyarse en 30 minuts la distancia del coll de Pal al COSTABONA. (2464 metres.)

La vista de que 's disfruta desde 'l Costabona es de las més belles, per sos detalls, del Pirineu. Per sa especial situació formant

lo nus ahont s'ajuntan en aquell indret totes las estribacions del Pirineu, competeix, sens esser tan elevat, en son panorama, ab lo del Puigmal y ab lo del Canigó. La ramificació pirenaica que aquest forma, arrenca també del nus de Costabona; així es que la montanya que 'ns ocupa aparenta bon xich més avall de son pich la forma d'una estrella. Tota la cima de la montanya y sas vessants altas están cobertas de gleva.

Baixáren lo Costabona per la part S. y seguíren envoltantla pera guanyar son costat E. lo més espadat de la montanya.—30 minuts.—**FONTS DEL RIUTORT.** Una porció de fonts arreu escampadas y brollant d'entre la gleva que cubreix la montanya, donant naixement al citat riu, que s' uneix ab lo Ter á Camprodon.— 30 minuts. — Coll de Sisern ó de Pere Feu. Baixada rápida á la vall del Tech.—30 minuts.—Se segueix l' aspre gorja d'aquest riu encaixonat entre espadadas singleras de pelat rocam. — 1 hora 30 minuts — **BANYS DE LA PRESTE.**

Era entrada de fosch quan hi arribaren, quarts de vuyt, despres de tan llarga y penosa jornada. Feren nit á la Preste pera retornar l' endemá de bon matí á Camprodon.

Sortiren l' endemá (segon dia) lo camí mes recte cap á coll Pregon, un dels més difícils de pujar del Pirineu. Son escalament es penosíssim. De la Preste al coll—1 hora 15 minuts.—Del coll Pregon se baixa á Espinalbell—30 minuts. De Espinalbell á Molló—30 minuts.—Molló posseheix una esglesia románica ab bella portada y ab una esbelta torra quadrada. De Molló á Camprodon—1 hora.—Lo camí es delitosíssim entre prats y vernedas, seguint sempre per prop del Riutort.

EXCURSIÓ PARTICULAR Á TARRASSA

LO DIA 19 DE SEPTEMBRE DE 1880.

Los socis Srs. Casassa, Coll y Masriera (Arthur) emprengueren á las 10 del matí, del dia citat, una excursió particular ab objecte de traure varis croquis y visitar las preuhadas joyas arqueológicas de S. Pere de Tarrassa.

Després de visitar detingudament l' esglesia parroquial y d' admirar las magníficas imatges de marbre, representant á Jesucrist jacent, y als apóstols S. Pere y S. Thomás, com així també á las

Tres Marías, obras totas de acabada perfecció y notable treball; quals notables imatges se troban cuasi abandonadas en un terraplé d' un del altars laterals; pujaren á la torre campanar, ahont disfrutaren d' un colp de vista encisador y sorprendent al ovirar tota la verda y delitosa planura del Vallés. Vegeren ab satisfacció la colocació d' un nou púlpit magníficament esculpturat d' estil gòtich florit, á l' esquerra del altar del Sagrament, y que es una acabada obreta, recomanable per son estil senzill y elegant y per sa execució perfecta.

En l' antiga parroquial de S. Pere foren amablement rebuts per nostre soci delegat lo Dr. Reverent D. Joaquin Sala y Viver y per lo jove vicari de la indicada esglesia, quins s' apresuraren á proporcionar als excursionistas tota mena de comoditats pera 'l mellor efecte de llurs travalls y s' afanyaren ab gust en mostrarlos tot quan notable y digne d' esser esmentat se troba en las vellas parroquias de la antiga Egara.

En la capella de Santa María vegeren la notabilíssima imatge bisantina que la representa, admirant de passada las preciosas lápidas romanas y la típica y especial construcció de las naus y cúpula central. Visitaren també l' altra capella de S. Miquel, ahont cridá poderosament llur atenció la esbelta columnada d' estil moresch, que tant perfectament se conserva encara. Un gòtich retaule del segle XIV y l' antich temple obert sobre 'ls fonaments y que segons tradició comunica ab lo castell d' Egara, foren tots los objectes que consideraren dignes d' esser esmentats degudament.

En la esglesia de S. Pere admiraren la bella pica que abans se trobava en lo centre de la galería de S. Miquel, y que servia sens dubte pera lo bateig per immersió; vegeren així meteix un altre retaule gòtich trossejat y afegit á un altar de barroca construcció y dos preciosos canalobres molt notables, coneguts ja dels amants de l' art y l' arqueología, per haver figurat en la exposició d' arts suntuarias que en l' any 1868 se celebrá á Barcelona.

Després d' haver tret varis dibuixos d' aquestas preuhadas joyas d' art y d' haver sigut galanament obsequiats per la familia del soci Sr. Coll ab un espléndit dinar, en lo que 's brindá per la prosperitat y bon nom de la «Catalanista,» retornaren los expedicionaris lo mateix dia 19 á nostra ciutat, molt satisfets de tant interessant y aprofitada excursió.

EXCURSIÓ PARTICULAR

À LA MARE DE DEU DE ROCACORBA.

La verificaren lo dia 24 de Setembre lo soci resident En Artur Osona y los socis delegats de Banyolas, En Pere Alsius y lo Rvnt. Joaquim Garriga, Pbre.

Sortiren á las 6 del matí passant per la «Font Pudosa», prop de qual delitosa font medicinal se pren la carretera vehinal que condueix á Pujarnol passant per lo mas Congost ($\frac{3}{4}$ de hora de Banyolas y á 180 metros d'altitut). En est punt se trova lo petit riu *Matamós*, que en poca distancia s' repassa 5 vegadas, per ser allí molt estreta la vall, cual fondo per enter ocupa lo llit del riu, que te sas marges adornadas per alts pollancres y las immediatas vertents per espessas selvas de pins, roures y seculars alzinas, ab profit ben explotadas per sos amos, los que recomanan als devastadors de nostra riquesa forestal.

Quedan á la esquerra del riu los espadats turons, hont tenen son setí las mes de las espargidas masías del indicat poble de Pujarnol y algunas antiquissimas ermitas com la de Sant Maurici, la de Sant Patllari y la sufragánea de Cals, de cap de las quals nos toca ocuparnos, ja que no passarem per sas immediacions, diguent sols de la parroquial del repetit poble de Pujarnol, que pertany sa fábrica al ordre romanich, á judicar per son aspecte, apreciat á regular distancia á benefici de las ulleras que portavan, ordre de construcció comú per lo vist en eixas encontradas.

Pujant per las aspres vertents alcansaren la altitut de 240 metros sobre del mar, ab cosa de $\frac{1}{2}$ hora mes de camí, repassant per quinta y última vegada l' indicat riu, al peu de una gran y hermosa cascada, descansaren un poch en la poética font del «Salt d' En Vila» que regala al excursionista ab sas frescas y cristallinas aigüas. Seguiren tot seguit costejant la pendent de la montanya pera conseguir al cap de $\frac{1}{4}$ hora lo collet de Pujarnol, á 420 metres d'altitut, cristianament senyalat, per un antich *Padró* coronat son cim ab lo símbol de la nostra redempció. En eix punt ab tot de estar enclós entre montanyas se disfrutaban las mes xamosas perspectives; en la cloterada de la vall disputant lo lloch al impetuós *Matamós*, se veuhen alguns molins y petites masías; en las vertents de las montanyas ricas casas, centro d' explotacions forestals y pecua-

rias; al extrem inferior ó S. E. de la collada com per una aspitllera, se descubreix lo golf de Rosas, lo Pirineu Oriental en sa regió marítima y la plana de Castelló d' Ampurias y per l' extrem superior oposat, comensan á divisarse las vehinas valls y cordilleras enclosas entre Rocacorba y Canigó. En efecte pujant la rápida pendent que desde 'l citat Collet y Padró de Pujarnol se segueix fins alcançar *ab 1/2 hora mes* (girant uns 70 graus al Sud) lo collet d' en Negre ó de Viert, que franquejan los vehins de Mieras pera anar á Girona, á 500 metros d' altitut. De ahont se domina la hermosa vall de Sant Miquel de Campmajor, las altas crestas de Finestras (destacant prop del cim, un gros penyal, dit «Roca-mitjdia», blanquejat ab cals, pera indicar als senzills habitants de la petita encontrada, ab la declinació del sol, la hora del ápat y descans de sas rudas fatigas), las montanyas de Sant Juliá del Mont, y de la Mare de Deu del Mont y bona part de la Garrotxa ampurdanesa.

En lo mentat Collet, caiguda en mitj del estret camí, trovaren una grossa pedra, qual anterior us no sapigueren descobrir. Sa forma es la de una pirámide truncada de base quadrangular de 25×30 centímetres de superficie y de altura 110 centímetres; mostrant en la superficie de son decapitat vertice una petita pica de 15×10 centímetres de superficie per 10 de profunditat. Per lo dit, aquella sorrenca pedrassa de rustich treball no podia ser fita, ni tampoch debía estar destinada á ocupar, invadintlo, tant estret camí, essent probable que allí caigués de la vertent superior de la montanya, en la qual no hi ha, ni pareix haverhi hagut casa alguna.

Del collet d' en Negre seguint la carena de la montanya, allí molt pelada, se va *ab 1/2 hora* al Roure gros á 710 metros d' altitut. De la dita masía y de la rica font próxima, se descubreix ab majors detalls encare, lo panorama abans descrit. En la font se divideix lo camí, lo de la marrada ó de la dreta passa per una antiquissima ermita dedicada á Sant Nicolau, rustich temple de carácter bisantí, en qual presbiteri hi ha un altar de gust barroch en sa armadura y de taulas ó pinturas góticas en los plafons, que portan (ab falta de propietat en lo conjunt, pero ab alguns recomenables detalls) los principals misteris de nostra Santa religió, com lo Naixement y la adoració dels Magos, destacantse en lo cen-

tre del altar, una moderna imatge de Sant Nicolau, de pessim gust artistich. Per qualsevol d' eixos dos camins se dirigeix la vista envers á mitjdia, seguint la carena passant per unas frescas y cristallinas fonts, se trova al cap *de una hora curta* lo collet de Goday altitut de 850 metres, que li serveix de porta un petit plá conegut per Plá d' En Martí ó d' En Bertis, ahont arrenca lo desfiladero de las Portellas, camí de Palol á Girona, partió de las ayguas del Ter y del Fluviá; per abduas vertents pasan diversos camins; per lo de llevant, los de Camós, Palol y Viert y per ponent lo de Granollers, de Rocacorba y San Esteve de Llémana, com també per eixa part comunica ab Amer.

Ja no queda mes á fer que la última etapa, secció de la pujada; eixa es del tot inaccessible per la vertent de llevant, essent precis dar la volta pera guanyar la oposada per medí de un camí deliciós, que qual una llarga cornisa cuberta per frondosos faigs, roures y alzinas, durant un $\frac{1}{4}$ d' hora que dura l' ascensió manté al turista suspés en lo espay sobre grans despenyaderos, obrint á la vista del espectador, un esplendent panorama que limita al Sud lo Montseny, y á Ponent, Lo Far, La Salut, Ayats y Puígsacalm deixant entre eixas últimas montanyas y la nostra, la hermosa vall de Hostoles, part interessantíssima de la comarca volcánica de eixa provincia. Distret per tanta bellesa, en tot fixa la vista lo caminant, menys en la montanya que costreja y eixa distracció lo favoreix en certa manera, puix de cop y volta s' trova al cim de la montanya, extasiat contemplant la inmensa roca, la gran mole, que afectant la forma de un navío, assotat per furiós temporal, en actitud de salvar las bravas onas, las envesteix furiós ab sa tallanta proa, desafiant los desencadenats elements. A 960 metres sobre lo nivell del mar se trova la esglesia de la parroquia rural de la Mare de Deu de Rocacorba, formada sols per quatre diversas casas de pagés, sentat lo citat temple sobre la enlayrada y capritxosa roca ja descrita; esglesia de construcció del sigle passat que res ofereix de particular menció compensant la falta de gust y merit arquitectónich de la fàbrica, ab la bellesa del panorama que ofereix á la vista del excursionista,

Al Sud: se domina lo Pla de Girona ó de la Selva que limitan lo gegantí Montseny, Sant Miquel de Solterra, Portabarrada y lo Far. Al Oest: la vall de Hostoles y la del Fluviá, Finestras y la

Salud. Al Nort: Ayats, Puigsacalm y los Pirineus, coronats per lo Puigmal, Puig-Perich y Costabona; mentres que al Nort-Est: s'ovira la Garrotxa fins á las montanyas de Bassegoda y lo Canigó; y al Est: tot l' Ampurdá limitat per la Mare de Deu del Mont, los Pirineus de Cabrenys y Bellegarde, fins á Sant Pere de Roda, Cap de Rosas y la mar, fins Sant Sebastiá de Palafrugell.

En lo altar major se venera la mare de Deu titular, essent eixa de fusta vestida, sense lo menor mérit artístich; al costat esquerra del altar, sobre la porta de la sacristía posada en un petit ninxo á 12 pams del nivell del plá de l' esglesia, está colocada la primitiva «Mare de Deu de Rocacorba» de uns dos pams d' alsada sense proporcions, esculpida en marbre. (Está sentada portant lo fillet al bras). No es possible poder precisar la época en que fou esculpida pero se podria assegurar que es anterior al renaixement.

En dit Santuari, vejerem un pergamí tan ben conservat, que pareix escrit d' ahir. Es una butlla del papa Clement.

Del Santuari baixant al Collet, sota la gran roca, ab menys de 10 minuts se guanya lo Pich de «Puigou», punt culminant de la Cordillera de Rocacorba á 1000 metros d' altitut. En lo dit cim, á mes de la esmentada vista general descrita, que tant bé s'ovira del Santuari, se pot veure ab perfecció, la gran linea de montanyas, que uneix lo Montseny ab los Pirineus; per Cerdans, Pla de las Arenas, St. Miquel de Solterra, Porta barrada, Coll Nafre, Sant Martí de Cantallops, Lo Far, Puigsacalm, Capsacosta y Costabona. Retornaren al Santuari y terminat l' apat despres de dar al Sr. Rector regent D. Joseph Bataller las mes espressivas gracias per la molt obsequiosa hospitalitat que 'ls dispensá, baixaren ab 5 minuts á la estreta y fosca cova, ahont la mare de Deu fou trobada, la qual no ofereix res que mentarse pugui, y prenent lo mateix camí descrit ja en la pujada, fent alto á la font del Roure Gros, pera refrescar las gorjas, ab sa tan deliciosa aigua, y una bona parada á la pintoresca font d' En Vila, pera finir la tasca ab un petit refrigeri, ab menys de 4 horas desde Rocacorba, baixarem á la pintoresca vila de Banyolas.

Los excursionistas recomanan á En Miquel Planas de la Font pudosa, que coneix millor que ningú la encontrada de Rocacorba, essent un regular cuyner y sobre tot molt amable y complacent en extrem, circunstancias dignes de estima en tot guía.

COMUNICACIONES

En la creencia de que la ilustrada Associació de sa digna presidencia no té encare noticia de la troballa de un monument Romá en eixa encontrada, tinch un gran plaher en dar de éll coneixement cumplint lo deber que tinch per mon titol de soci delegat en la ciutat de Manresa y amich entussiasta de dar á coneixer la despallas que de lo passat conserva nostra terra, evitar si es possible sa total desaparició y dar lloch á las personas autorisadas per son saber á que pujan aclarir las tenebras que embolcallan la major part dels fulls de nostra historia patria.

A uns tres kilómetres de la ciutat de Manresa, á la dreta del lloch en que se agermanan lo Llobregat y Cardoner, davant per davant de la planura que un jorn vegé alsarse superba la famosa *Torre del Breny*, testimoni mut pero eloquent de la dominació Romana y que la ignorancia del capital, mes que la acció del temps, destruhí pera emplear sas pedras en la construcció d'una resclosa, s' enlayra á uns 100 metres sobre el nivell del riu un turó, que pelat en lo hivern, veu en lo temps de la calor vestidas sas espatllas ab las fullas de que s' adorna Baco y convida al caminant ab los riquíssims fruyts qu' endolçan son paladar y apagan la seva set.

Donchs bé, en la cima d' eix turonet, no fa molts anys cubert d' espés boscatje, al arrancarse l' arbreda pera la plantació de ceps, fou descuberta una pesada llosa malhauradament trencada y perduda que deixá en descubert un buit capás pera per ell passar un home, y posá á la vista un espay de uns quatre metres quadrats de base per cinch d' altura, afectant la forma d' un cono truncat, molt ben cimentadas sas parets y guardant en son fons unas despallas de ferro, que per la descripció donada per lo pagés que las trobá y vengué á un manyá com á ferro vell, es segur que no eran menys que la armadura d' un guerrer Romá, per qual enterrament fou tal volta oberta aquella sepultura en lo bell cim del turonet.

Feta la descuberta y abandonada, quí sap si per fortuna, com examinat lo lloch fa sospitar la existencia d' altres restos de no menys importancia, entench que no serian perduts los travalls de unas escavacions ben dirigidas y com lo duenyo del terreno lo reputat metje d' esta, lo Sr. Solá, té ja desitjos de ferho, no estaria per demés que la Associació, tenint coneixement de la existencia de tal joya, se posés de acort ab lo esmentat propietari pera donar felis terme y fer més profitosos los travalls, destinant la manera millor pera ser conservat lo descubert pera delectació dels amants de la arqueología y honrar con se mereixen los recorts d' un lluny ahir.—Deu lo guard molts anys. Manresa 30 de Agost de 1880.—
Lo soci delegat, JAUME MONRÁS.

Sr. President de la Associació Catalanista d' excursions científicas.

COMISION DE MONUMENTOS HISTÓRICOS Y ARTÍSTICOS DE LA PROVINCIA DE GERONA.

En vista del oficio de V. de fecha 19 de junio último, dando noticia de que se trataba de derribar lo que queda de la antigua Colegiata de Vilabertran, en esta provincia, y escitando el celo de esta Comision para que procurara impedirlo, la misma, con fecha 12 de julio próximo pasado se dirigió al Sr. Gobernador de la provincia para que pidiera informes sobre el particular al Sr. Alcalde de aquella villa, reservándose obrar en consecuencia.

El informe dado por dicha autoridad, es como sigue :

« El Alcalde de Vilabertran con fecha 22 del actual, me dice lo que sigue. = En contestacion á la comunicacion de V. S. de fecha 2 del actual manifestándome que el Vice-Presidente de la Comision de monumentos históricos y artísticos de esta provincia, dice que llegó á su noticia de que se trataba de derribar la parte que se conserva del monumento bizantino que fué monasterio de esta poblacion, debo decirle : que nada de particular puedo informar á V. S. sobre dicho asunto por no haber oido á nadie hablar de tal cosa ni derribo alguno y para mas aseveracion sobre el particular me constituí á la casa habitacion del Pbro. Coadjutor de esta parroquia al objeto de preguntarle si sabia ó habia oido decir algo del asunto que se me pide informar, y me contestó negativamente. = Y para los efectos convenientes remito la presente informacion en contesta de la de V. S. de fecha 4 de los que cursan. Lo que traslado á V. S. para su conocimiento en contestacion á su oficio de 12 de julio último. »

En su consecuencia, no habiendo resultado exactas las noticias de esa Asociacion respecto al mencionado monumento, este Cuerpo ha creido no habia lugar á tomar providencia alguna.

Lo que, en contestacion á su oficio participo á V. para su conocimiento y satisfaccion.

Dios guarde á V. muchos años. — Gerona, 13 de setiembre 1880. — *El Vice-Presidente*, JOAQUIN POJOL Y SANTO. — P. A. de la C. *El Vocal Secretario*, JOAQUIN BOTET Y SISÓ.

Sr. Presidente de la « Associació catalanista d' excursions científicas. »

NOVAS.

Han visitat darrerament lo local de la nostre Associació, los professors de la facultat de Medicina de Paris, Mrs. Debove y Charcot; lo diputat de la Assamblea francesa, Mr. Lionville; lo membre de la Societat geogràfica de Montpellier, Mr. Chavannier; lo professor de Literatura románica en l' Institut de Milan, Cav. Pio Rajna; y finalment nostre respectable soci honorari Mr. Alexandre Vezian, professor de Geología y degà de la facultat de ciencias, en l' Institut de Besançon.

Lo premi ofert per la Diputació provincial de Zamora al mellor projecte de decoració de la sala de sessions de son palau, lo ha guanyat nostre soci delegat á Madrid, lo pintor D. Ramon Padró. Rebi nostre estimat amich la més coral enhorabona per lo nou llorer que acaba de recollir.

Lo ilustrat enginyer del cos de minas D. Lluís Marian Vidal acaba de publicar una interessant ressenya sobre las minas de carbó que la Societat anónima *La Carbonífera del Ebro* posseheix al extrem meridional de la provincia de Lleyda, en l'àngul ahont se juntan las de Saragossa y Tarragona.

Se tracta de celebrar á Tarragona en lo Juny del any vinent, un Certamen científich, artístich y literari, en honra y gloria del Sacratíssim Cor de Jesús. A est objecte, s' ha ja publicat lo corresponent cartell, firmat per la Comissió organitzadora, de la que n' es President nostre digne soci delegat lltre. Sr. Grau y Vallespinós. Vintium son los premis oferts corresponents á diferents temas d' historia, arqueologia, literatura, teologia, moral, pintura, esculptura, música y arquitectura. Los premis oferts pera composicions catalanas son una «rosa d' argent ó d' or, esmaltada» á la mellor *Poesia catalana*, deixant al arbitre del poeta la elecció del assumpto, ab tal que tinga relació ab lo Cor de Jesús, y un «lliri de plata» á la mellor *Oda al Cor de Jesús*.

Lo dia 17 del present més, tingué lloch ab la deguda solemnitat y assistencia del Excm. Sr. Ministre de Foment y autoritats superiors de las provincias de Barcelona y Girona, la inauguració del camí de ferro de Sant Joan de las Abadesas. Dit aconteixement, á més de la importancia que puga tenir pera lo desarrollo dels interessos generals del Principat, la te d' un modo especial pera afavorir la tasca excursionista en aquellas deliciosas encontradas.

Actualment s' está portant á terme en la magnífica esglesia de Nostra Senyora dels Reys en lo Pí, una notable obra qual es l' elevació de son altar major pera posarhi un basament que variant las proporcions del conjunt doni nova visualitat al ojival retaule y al meteix temps al presbiteri que l' enquadra.

Aquesta operació que s' efectuará alsant en pés tot lo retaule te ja precedents, puix consta que per duas vegadas fou alsat lo retaule major de la Catedral de Barcelona, y més modernament, segons encara n' restan testimonis de vista, del altar major de la Seu de Manresa, també preciosa joia ojival, fou alsat tot lo que avuy forma son basament d' obra.

En los primers dias del corrent Octubre ha sigut comensada per la part de la portalada de Sant Ivo, la renovació del malmés y desigual paviment de la Catedral de Barcelona, posantse novas llosas d' igual mida y de bona pedra de Montjuich.

Han siguts cedits á l' Associació los objectes y obras següents:

Per D. Pere Alsius, soci delegat á Banyolas: varis exemplars de Nummulites procedents de Rocacorba. Per D. Carles García Vilamala: 17 goigs diversos. Per lo Club Alpin français: *Annuaire du Club alpin français sixième année* 1879, París 1880. Per D. Gayetá Cornet y Mas: tres exem-

plars del permís del Rey concedit als Administradors del Hospital general de Sta. Creu pera fer l' estracció á favor dels pobres malalts, Barcelona 1700 (1 exemplar en catalá, altre en llatí y altre en francés); *Vista de la perspectiva é iluminacion* de la fachada de la Real Casa Lonja que en los dias festivos en que se celebró la Proclamacion del Señor D. Carlos IV, adornó la Real Junta Particular de Comercio, y Consulado de Barcelona, frente del Real Palacio (dibuix de Montaña 1779, grabat de Moles); Un segell de lacre vermell ab la llegenda en lletra gòtica mitj esborrada, de la que sols se pot llegir *fra trum minorum aragonie*, y duas figuras, una d' un Sant, agenollada ab un llibre á la ma y altre assentada donant la benedicció, las quals. ensemps que la d' un colom, están dessota d' un dosseret gòtic. Per lo Sr. Rector de Gelida: una colecció de fòssils d' aquella encontrada. Adquirits per la Associació: *Goigs* de Nostra Senyora de la Font Santa quals se cantan en sa capella y parroquial esglesia de Sant Pere del Castell de Subirats; *Goigs* de la peregrina Nostra Senyora de la Font de la Salut, que 's cantan en la sua capella en la parroquial esglesia de Sant Pere de Gelida. Per lo Sr. Tàmaro: Un grabat al boix, original d' ell meteix, de la lápida de fundació de Santa Maria de la Mar y del sepulcre de l' Ardiaca de la meteixa, Bernat Lull. Per los Srs. Don Pelegrí Casades y D. Pascual Godo: Uns fragments de cerámica empuritaná; uns trossos d' estaláctitas; un tros de cuarzo y un fòssil. Per lo senyor Batalla, soci delegat á L' Escala: Un pes romá. Per lo Sr. D. Joseph Poch y Martí: Un tros de march de metall ab dibuixos procedent de las ruinas d' Empurias. Per D. Francisco Cané, soci delegat á L' Escala: Una moneda de plata Empuritaná. Per D. Pelegrí Casades: Una moneda de coure catalana. Per lo Sr. Pau las següents fotografias: Abside de la Catedral de Milan; part lateral de la meteixa; detalls de campanar y detalls de la part superior lateral; fatxada de la Catedral de Como; Estatua de Sant Bartomeu d' Agrate, y lo grupo en marbre de Canova existent á Cadenabbia (llach de Como). Per Mr. Alexandre Vézian, soci honorari: *Bulletins* (núms. 1 á 7 inclusiu) de la *section du Jura du Club Alpin Français*; *Les chaînes de montagnes*, estracte del Anuari del Club Alpin Français de 1878, del propi donador (dos exemplars). Per D. Vicens Piera Tossetti: *La electricidad explicada sucintamente segun las teorías mas modernas de la física*, per lo propi donador, Girona 1878. Per lo Sr. Milá y Fontanals (Manel) los següents opúsculs d' ell mateix: *Lo sermó d' En Muntaner*, Montpeller mcccclxxx; *Notas sobre la influencia de la literatura italiana en la catalana*, Barcelona 1877; *Poëtes lyriques catalans*, Paris 1878; *El Canto de la Sibila en lengua de Oc*. Per lo Sr. Faura: un quadernet ab exemplars botànichs titulat: *Flora del Mont Perdu*.

ERRADAS

En la ressenya de la excursió á S. Miquel del Fay, Montseny y Gualba, verificada per lo senyor Olivó y publicada en lo núm. 22, se digué equivocadament per error d' estampa que 'l campanar de la Catedral de Vich era del segle vi debent dir del segle xi.

Aixís meteix, en lo núm. 23, en la ressenya de l' excursió al Pirineus orientals efectuada per lo Sr. Osona, los caixistas consignaren 1.440 metres d' altitut per lo Santuari de la Mare de Deu del Far, essent aixís que l' aneroide de dit excursionista marcá 1,040 metres.